

**Πανεπιστήμιο Κρήτης
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας**

**Από τον Μωάμεθ στους Μαμελούκους:
μεσαιωνική ισλαμική ιστορία και ιστοριογραφία
(From Muhammad to the Mamluks:
Medieval Islamic History and Historiography)**

*Μεταπτυχιακό σεμινάριο που προσφέρεται στο πλαίσιο του
Greek Diaspora Fellowship Program*

Εαρινό εξάμηνο ακαδημαϊκού έτους 2016-2017

**Διδάσκουσα: Ρωξάνη Ελένη Μαργαρίτη,
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Μεσανατολικών Σπουδών,
Πανεπιστήμιο Emory, Ατλάντα, ΗΠΑ**

Το σεμινάριο αυτό προσφέρει μια εισαγωγή σε βασικά ιστορικά και ιστοριογραφικά ζητήματα και μεθοδολογικές προσεγγίσεις της ισλαμικής μεσαιωνικής ιστορίας, εστιάζοντας κυρίως στις πολιτικές και κοινωνικές δομές του μεσανατολικού μεσαιωνικού κόσμου από την εποχή του προφήτη Μωάμεθ έως τις πρώτες δεκαετίες της δυναστείας των Μαμελούκων (570-1300 μ.Χ.).

Θα εξετάσουμε την εμφάνιση του ισλάμ στην Αραβία και τις καταβολές του στις δομές του αρχαίου μεσανατολικού πολιτισμού καθώς και σε αυτές της ύστερης αρχαιότητας: την εξέλιξη των δύο πρώτων μουσουλμανικών δυνασθειών (των Ομειαδών και των Αββασιδών): την έννοια του Χαλιφάτου και τη φύση των διάδοχων κρατών κατά τον λεγόμενο «σιιτικό αιώνα» (4^{ος} αιώνας Εγίρας/10^{ος} αι. μ.Χ.): την είσοδο στο προσκήνιο της μεσανατολικής αλλά και της παγκόσμιας ιστορίας τουρκικών φύλων που σταδιακά αναδείχθηκαν σε στρατιωτικές και πολιτικές ελίτ και καθιέρωσαν την έννοια του Σουλτανάτου: την ανάδυση του περσικού πολιτισμικού στοιχείου που οι αραβικές-ισλαμικές κατακτήσεις είχαν προσωρινά επισκιάσει, και την υπερίσχυση της περσικής κουλτούρας στις αυλές κυρίως τουρκικών και τουρκομογγολικών δυνασθειών: τη θέση εθνοθησκευτικών μειονοτήτων στα ισλαμικά κράτη και τις αλλαγές που γνώρισαν κατά τον σταδιακό εξισλαμισμό και εξαραβισμό των μεσανατολικών κοινωνιών: την εξέλιξη, μέσα από τη λαίλαπα των σταυροφοριών και στο πλαίσιο ενός διασπασμένου ισλαμικού κόσμου, διαπολιτισμικών σχέσεων καθώς και της έννοιας του ιερού πολέμου ως βασικής υποκατηγορίας του θρησκευτικού αγώνα (τζιχάντ): και, τέλος, τις οικονομικές και πολιτικές δομές των κρατών των Μαμελούκων (Αίγυπτος-Συρία) και των Ρασουλιδών (Υεμένη), δύο σημαντικότερων σουλτανάτων του ύστερου μεσανατολικού μεσαίωνα, και την εμπορική, στρατιωτική και διπλωματική τους δράση στα σταυροδρόμια της Μεσογείου και του Ινδικού Ωκεανού.

Πρόγραμμα μαθημάτων

1η εβδομάδα (19 και 22 Μαΐου)

Εισαγωγή στις θεματικές ενότητες του σεμιναρίου. Πρωτογενείς πηγές, μελέτες και εργαλεία μελέτης

R. Stephen Humphreys, *Islamic History: A Framework for Inquiry*, 25–65 (Chapter 2: “The Sources”).

Η Αραβία και οι Άραβες

Robert Hoyland, *Arabia and the Arabs: From the Bronze Age to the Coming of Islam*, 1–19, 229–247 (Introduction and ch. 9 “Arabhood and Arabisation”).

Klaus Shippmann, *Ancient South Arabia: From the Queen of Sheba to the Advent of Islam*, 53–69 (“The History of South Arabia from the Tenth Century BC to the Seventh Century AD”).

Προαιρετικά: Κονδύλη, *Αραβικός Κόσμος*, 47–68 (κεφ. Α, ‘Ο Αραβικός κόσμος πριν το Ισλάμ’).

Ερωτήσεις προς συζήτηση

1. Τι σημαίνει Αραβας, ποιές είναι οι εννοιολογικές αποχρώσεις και ποιά η ιστορική εξέλιξη του όρου;
2. Ποιά είδη πρωτογενών πηγών χρησιμοποιούν οι ιστορικοί της προ-Ισλαμικής Αραβίας; Ποιά θέματα μπορούν να δια φωτίσουν οι πηγές αυτές και ποιά προβλήματα μεθοδολογικά ανακύπτουν;
3. Ποιά ήταν η συμμετοχή των προισλαμικών Αραβικών φύλων στις διακρατικές και διαπολιτισμικές σχέσεις της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής (Μεσοποταμία, Ιράν, Συροπαλαιστίνη, Αίγυπτος, Ανατολία);

2η εβδομάδα (29 Μαΐου-2 Ιουνίου)

Η Αραβία, ο Μωάμεθ και το Κοράνι: προφητεία και κοινωνία κατά την ύστερη αρχαιότητα

Garth Fowden, *Before and After Muhammad*, 1–17 (“Introduction”).

Gordon Newby, *The Jews of Arabia*, 47–61 (ch. 5 “The Jews of the Hijaz”, απόσπασμα)

Carl Ernst, *How to Read the Quran: A New Guide with Select Translations*, 120-138

(“External Narratives and Literary Structures in Sura 18”)

Κοράνι, Σούρα 18 (αλ-Καχφ)

<http://corpus.quran.com/translation.jsp?chapter=1&verse=1>

Άσκηση: Ανάλυση και παρουσίαση αποσπασμάτων του Ιμπν Ισχάκ, *Ο Βίος του προφήτη Μωάμεθ* (A. Guillaume ed., *The Life of Muhammad: A Translation of Ibn Ishaq's Sirat Rasul Allah*, selections).

Ο Μωάμεθ, το χαλιφάτο και οι αραβοϊσλαμικές κατακτήσεις: ιστορία και θεσμοί

Kennedy, *The Prophet and the Age of the Caliphates*, 3rd Edition, 1-70, 298–308 (ch. 1, 2, 3, and “Principal Sources”).

Προαιρετικά: Humphreys, *Islamic History: A Framework for Inquiry*, 91–103 (ch. 3 “Early Historical Tradition and the First Islamic Polity” section 5. “Traditional texts and contemporary concepts”).

Ερωτήσεις προς συζήτηση

1. Ποιός ήταν ο ρόλος του Προφήτη Μωάμεθ και των τεσσάρων Δίκαιων Χαλίφηδων (αλ-Ρασιντούν) στην δημιουργία ενός Ισλαμικού κράτους και πολιτεύματος σύμφωνα με την Ισλαμική παράδοση και τους πρώτους Μουσουλμάνους ιστορικούς;

2. Ποιά είναι τα πιο ενδιαφέροντα ερωτήματα σχετικά με την εμφάνιση και την αρχικά ραγδαία εξάπλωση του Ισλάμ;

3. Ποιά μεθοδολογικά προβλήματα αντιμετωπίζουν οι ιστορικοί προσπαθώντας να ερμηνεύσουν τις ιστορικές πηγές και πως διαφέρουν οι ερμηνείες τους;

3η εβδομάδα (5-9 Ιουνίου)

Ομειάδες: αραβική δυναστεία, ισλαμικός πολιτισμός

G.R. Hawting, *The First Dynasty of Islam: The Umayyad Caliphate, 661–750*, 1-20 (“Introduction”).

Oleg Grabar, *The Formation of Islamic Art*, 43–71 (Chapter 3. “The Symbolic Appropriation of the Land”).

Άσκηση: σύντομη περιγραφή και ανάλυση ενός από τα ακόλουθα Ομειαδικά μνημεία: Τζαμί της Δαμασκου, Το Τζαμί του Εσχάτου (Ιερουσαλήμ), Μασάττα, Κασρ αλ-Χάυρ αλ-Σάρκι, Κασρ αλ-Χάυρ αλ-Γάρμπι, Κουσέιρ Αμρά. Χρησιμοποιήστε την βάση δεδομένων archnet.org και όσο το δυνατόν συμβουλευτείτε κάποιες από τις πηγές που δίνονται εκεί.

Το χαλιφάτο των Αββασιδών: δόγματα και επανάσταση

Humphreys, *Islamic History: A Framework for Inquiry*, 104–127 (ch. 4 “Modern Historians and the Abbasid Revolution”).

Elton Daniels, “Arabs, Persians and the Advent of the Abbasids Reconsidered,” *Journal of the American Oriental Society* 117 (1997), 542–548.

Ερωτήσεις προς συζήτηση

1. Τι προκάλεσε την επανάσταση των Αββασιδών;
2. Ποιές κοινωνικές διαμάχες χαρακτηρίζουν την περίοδο της ίδρυσης του Αββασιδικού χαλιφάτου;

4η εβδομάδα (12-16 Ιουνίου)

Αββασιδική Βαγδάτη: χωνευτήριο πολιτισμών;

Δημήτρης Γούτας, *Η Αρχαία Ελληνική Σκέψη στον Αραβικό Πολιτισμό: Το Κίνημα των Ελληνοαραβικών Μεταφράσεων στην Βαγδάτη κατά την Πρώιμη Αββασιδική Περίοδο*/Greek Thought, Arabic Culture: The Graeco-Arabic Translation Movement in Baghdad and Early Abbasid Society (2nd-4th Centuries), Introduction (1–16), Chapter 4 (75–104) and Chapter 6 (121–141).

Christina Richardson, “Singing Slave Girls of the Abbasid Court in the 9th and 10th Centuries,” in *Children in Slavery Through the Ages*, ed. Gwyn Campbell, Suzanne Miers, and Joseph C. Miller (Athens: Ohio University Press, 2009), 106–118.

Ερωτήσεις προς συζήτηση

1. Ποιες πολιτικές εξελίξεις και γεωπολιτικές συνθήκες συνέβαλαν στην άνθιση του λεγόμενου μεταφραστικού κινήματος κατά την πρώιμη Αββασιδική περίοδο;
2. Πώς εξηγείται το ζωνρό ενδιαφέρον και η υποστήριξη των ελληνοαραβικών μεταφράσεων από τον χαλίφη αλ-Μαμουν; Ποιοί πολιτικοί και ιδεολογικοί σκοποί εξυπηρετούνταν από τις μεταφράσεις των έργων των φιλοσόφων;
3. Ποιες κοινωνικές ομάδες συμμετείχαν στο μεταφραστικό κίνημα (είτε ως χορηγοί είτε ως μεταφραστές) και πως θα εξηγούσατε την επένδυση χρόνου και χρήματος της κάθε μιάς από αυτές; Τι μπορούμε να συμπαράνουμε για τις αξίες της Αββαδικής κοινωνίας από το φαινόμενο αυτό;
4. Ποιες δομές της Αββασιδικής άρχουσας τάξης μας αποκαλύπτει η μελέτη των ομολογουμένως περιορισμένων και προβληματικά διαμεσολαβημένων ιστορικών πηγών που ασχολούνται με τις επίλεκτες ψυχαγωγούς, γνωστές ως κιγιάν;

Η αββασιδική Ανατολή

Richard Bulliett, *The Patricians of Nishapur*, 1–46 (ch. 1 “Nishapur,” ch. 2 “The Patriciate,” ch. 3 “Hanafi and Shafii”).

Bulliett, “Pottery Styles and social Status in medieval Khurasan,” In *Archaeology, Annales and Ethnohistory*, ed. A.B. Knapp (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 75–82.

Άσκηση: Επιλέξτε ένα από τα ευρήματα των ανασκαφών της Νισαπούρ από τη συλλογή του Metropolitan Museum of Art, περιγράψτε το και σχολιάστε την ιστορική του σημασία με την βοήθεια των μελετών του Richard Bulliett.

Για την επιλογή του αντικειμένου, και επιπλέον πηγές και βοηθήματα επισκεφτείτε την σχετική ιστοσελίδα του μουσείου http://www.metmuseum.org/toah/hd/nish/hd_nish.htm

και συμβουλευτείτε τις επιμέρους ειδικές μελέτες και καταλόγους του υλικού των ανασκαφών που βρίσκονται στην ίδια σελίδα στο "further reading" (ιδιαίτερα σημαντική είναι η μελέτη της κεραμεικής http://www.metmuseum.org/art/metpublications/Nishapur_Pottery_of_the_Early_Islamic_Period)

5η εβδομάδα (19-23 Ιουνίου)

Ο «σιιτικός αιώνας»: Βουγίδες

Roy Mottahedeh, *Loyalty and Leadership In an Early Islamic Society*, 3–93, 175–190 (“Introduction,” “Acquired Loyalties,” “Justice, Kingship and the Shape of Society”).

Ο «σιιτικός αιώνας»: Φατιμίδες

Paula Sanders, *Ritual, Politics and the City in Fatimid Cairo*, 1-37 και 121-137 (“Introduction”, “The Ceremonial Idiom,” “Ceremonial as Polemic,” “Epilogue.”
Humphreys, *Islamic History*, 255–283 (“Non-Muslims in Islamic Society”).
Marina Rustow, “A Petition to a Woman at the Fatimid Court.” *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* 73 (2010), 1–27.

Ερωτήσεις προς συζήτηση

1. Πώς ορίζουμε το Φατιμιδικό κίνημα και κράτος; Διαφαίνονται κάποιες ομοιότητες ή διαφορές του με το κράτος των Βουγιδών;
2. Τι εννοεί η Σαντερς με το όρο "τελετουργικό ιδίωμα" και τι μας αποκαλύπτει, ή και δεν καταφέρνει να αποκαλύψει, η έννοια αυτή σχετικά αφενός με την πολιτική ζωή και αφετέρου με την διάρθρωση της αστικής κοινωνίας της πρωτεύουσας των Φατιμιδών;
3. "Τα αιτήματα (ή έγγραφα προσφυγής, "petitions") στους ηγεμόνες δεν ήταν μόνο εργαλείο των αδυνάτων. Ήταν και εργαλείο του κράτους." Πώς καταλαβαίνετε τον θεσμό αυτόν και τις διοικητικές δομές που συνεπάγεται, καθώς και το σχετικό επιχείρημα της Ρουστο αλλά και του Μοττάχεντε;
4. Σε τι συνίσταται η πατρωνία των γυναικών της Φατιμιδικής αυλής, και τι ερωτήματα εγείρει αυτή η πτυχή της ιστορίας της δυναστείας;
5. Ο όρος Γκενιζά του Καΐρου (Cairo Geniza) αναφέρεται σε μια αποθήκη εγγράφων και άλλων γραπτών κειμένων της (αραβόφωνης) ιουδαϊκής κοινότητας της πρωτεύουσας των Φατιμιδών και στο σύνολο των εγγράφων και κειμένων αυτών που τώρα βρίσκονται διασκορπισμένα σε βιβλιοθήκες κυρίως της Ευρώπης και των ΗΠΑ. Τα περισσότερα έγγραφα (επιστολές, δικαστικά έγγραφα, αιτήσεις, λίστες, και άλλα εφήμερα) ήταν γραμμένα σε Ιουδαϊοαραβικό ιδίωμα και Εβραϊκή γραφή, αλλά υπήρχαν και κάποια γραμμένα σε Αραβική γλώσσα και γραφή. Τι αποκαλύπτει η παρουσία Μουσουλμανικών και Αραβικών εγγράφων και τύπων στο "αρχαιακό" αυτό υλικό (καθώς και η χρήση αυτών των τύπων από μέλη της Ιουδαϊκής κοινότητας του Καΐρου) γιά την συμμετοχή της τελευταίας στην Φατιμιδική κοινωνία;

Άσκηση

Περιγραφή και σχολιασμός εμπορικής επιστολής από την συλλογή Γκενιζά του Καΐρου.

6η εβδομάδα (26-30 Ιουνίου)

Τουρκικά φύλα και «σουνιτική αναγέννηση»: το σουλτανάτο των Σελτζουκιδών

A.C.S. Peacock, Sheila Canby and Martina Rugiadi, “The Great Age of the Seljuks,” “Sultans of the East and the West” and “Nine Stucco Figures and One Fragment from Iran” In *Court and Cosmos: The Great Age of the Seljuks* (New York: Metropolitan Museum of Art, 2016), 1–47.

Edmund Herzig and Sarah Stewart, eds., *The Age of the Seljuks*, 1–28 (“Foreword” and “Two Patterns of Acculturation to Islam: The Qarakhanids versus the Ghaznavids and the Seljuks”)

Ερωτήσεις προς συζήτηση

1. Ποιοι ήταν οι Σελτζούκοι, ποιές οι διαφορές της δυναστείας τους με τους προκατόχους τους στην Μεσοποταμία και το Ιράν και ποιές οι βάσεις του κράτους που εδραίωσαν στην περιοχή;
2. Το κράτος των ‘Μεγάλων Σελτζούκων’ καθώς και τα διάδοχα πολιτικά μορφώματα αφομοίωσαν Ιρανικά και Ισλαμικά στοιχεία και θεσμούς στην δομή της κυβέρνησής τους καθώς και στο εθιμοτυπικό των αυλών τους. Ποιά είναι τα σημαντικότερα από αυτά τα στοιχεία και σε τι συνίσταται η λεγόμενη Περσο-Τουρκική σύνθεση που χαρακτηρίζει τον πολιτισμό τους;
3. Ποια η συμβολή τους στην λεγόμενη Σουνιτική Αναγέννηση, και ποιά ιστοριογραφικά προβλήματα ενέχει η έννοια αυτή;

«Σουνιτική αναγέννηση» και Σταυροφορίες: Αγιουβίδες

A.S. Ehrenkreutz, *Saladin in Historical Perspective*, 1–24 and 233–239 (“Introduction,” “Egypt Before Saladin,” “Saladin in Historical Perspective: A Dissenting View”).
Gabrieli, *Arab Historians of the Crusades*, μέρος 2, κεφάλαια 1, 2 (σελίδες 53-103).

Άσκηση

Περιγραφή και σχολιασμός αποσπασμάτων αραβικής βιογραφίας του Σαλάχ αντ-Ντιν Γιούσουφ μπ. Αγιούμπ. Σχολιάστε την οπτική του συγγραφέα, επισημαίνοντας τα σημεία στα οποία διαφαίνονται οι ιδεολογικές αντιπαλότητες και πολιτικές διαμάχες του Ισλαμικού κόσμου πριν και κατά τη διάρκεια της περιόδου των Σταυροφοριών.

7η εβδομάδα (3-7 Ιουλίου)

Μαμελούκοι και Ρασουλίδες: οι ολιγαρχίες των Χαμένων Παιδιών

Robert Irwin, *The Middle East in the Middle Ages: The Early Mamluk Sultanate, 1250–1382* (Carbondale: Southern Illinois University Press, 1986), 1–58 (“Introduction,” “Origins,” “The Turbulent Decade,” “Baybars, the Mongols and the Crusaders.”)
Yossef Rapoport, “Women and Gender in Mamluk Society: An Overview,” *Mamluk Studies Review* 11.2 (2007): 1–47.

Ερωτήσεις προς συζήτηση

1. Ποιά είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του θεσμού της στρατιωτικής δουλείας, και ποια ιστοριογραφικά θέματα εγείρει η εφαρμογή του στις διάφορες περιόδους που μελετήσαμε; Ποιές οι ιδιαιτερότητες του θεσμού κατά την περίοδο των Μαμελούκων;
2. Πως ερμηνεύετε τον χαρακτηρισμό των Μαμελούκων ως ‘ολιγαρχία χαμένων παιδιών’;
3. ‘..θα ήταν δόκιμο να μελετήσουμε την Μαμελουκική δουλεία ως κυρίως γυναικείο φαινόμενο.’ Σχολιάστε και αναφερθείτε γενικότερα στις πλούσιες μαρτυρίες των Μαμελουκικών πηγών για τη κοινωνική θέση και δράση των γυναικών και τις έμφυλες σχέσεις κατά την Μαμελουκική περίοδο, καθώς και στα θέματα ευρύτερης κοινωνικής και οικονομικής ιστορίας που διαφωτίζονται μέσα από τις μαρτυρίες αυτές.

Το ισλάμ των μουσώνων: εξισλαμισμός και Ινδικός Ωκεανός

G. Rex Smith, “Rasulids,” *Encyclopaedia of Islam*, New Edition.

Eric Vallet, “Yemeni Oceanic Policy at the end of the 13th Century,” *Proceedings for the Seminar for Arabian Studies* 36 (2010), 289–296.

Kugle and Margariti, “Narrating Community: The Qissat Shakarwati Farmad and Accounts of Origin in Kerala and the Indian Ocean,” *Journal of the Economic and Social History of the Orient* 60 (2017), 337–380.

Θέματα μελέτης

1. Ποιοι ήταν οι Ρασουλίδες, και πώς συνέβαλε το κράτος που εδραίωσαν στην Ιεμένη στην οικονομική και θρησκευτική ιστορία του δυτικού Ινδικού Ωκεανού;
2. Η εξάπλωση του Ισλάμ στις δυτικές ακτές της Ινδίας όπως αυτή παρουσιάζεται στην Ινδική Μουσουλμανική παράδοση και ιδιαίτερα στο ανώνυμο συγγραφέα έργο με τίτλο Ιστορία του Σακαργουάτι Φαρμάντ (*Κίσσα Σακαργουάτι Φαρμάντ*) ξεκινά από την καταρχήν ονειρική και μετέπειτα δια ζώσης συνάντηση ενός Ινδού ηγεμόνα με τον Προφήτη Μωάμεθ. Που διασταυρώνεται και που παρεκκλίνει η *Κίσσα* από την *Σίρα* (τον Βίο του Προφήτη) του Ιμπν Ισχάκ και πως ερμηνεύονται τα νέα αφηγηματικά στοιχεία της πρώτης;
3. Σε τι συνίσταται ο εξισλαμισμός της νότιας Ινδίας σύμφωνα με την Ινδική Μουσουλμανική παράδοση και ποιές διαδικασίες παρουσιάζονται ως καθοριστικές για την εδραίωση των πρώτων Μουσουλμανικών κοινοτήτων στο Μαλαμπάρ;

Ενδεικτική βιβλιογραφία του σεμιναρίου

Bosworth, C.E. *The New Islamic Dynasties: A Chronological and Genealogical Manual*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1996.

-----, "The Titulature of the Early Ghaznavids," *Oriens* 15 (1962): 210–233.

Bulliett, Richard. *The Patricians of Nishapur: a Study in Medieval Islamic Social History*. Cambridge: Harvard University Press, 1972.

-----, "Pottery Styles and social Status in medieval Khurasan," In *Archaeology, Annales and Ethnohistory*, ed. A.B. Knapp (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 75–82

Ehrenkreutz, Andrew S. *Saladin in Historical Perspective*. Albany: State University of New York Press, 1972.

Flood, Finnbar. *The Great Mosque of Damascus: Studies in the Making of an Umayyad Visual Culture*. Leiden: Brill, 2001.

Gabrieli, Francesco. *Arab Historians of the Crusades*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1969.

Guillaume, A. *The Life of Muhammad: A Translation of Ibn Ishaq's Sirat Rasul Allah*. Oxford University Press, 1955.

Goitein, S.D. *A Mediterranean Society: The Jewish Communities of the Arab World Through the Documents of the Cairo Geniza*. Berkeley: University of California Press, 1967–1990.

Grabar, Oleg. *The Formation of Islamic Art*. Revised Edition. New Haven: Yale University Press, 1987 [1973].

Gutas, Dimitri. *Greek Thought, Arabic Culture: The Graeco-Arabic Translation Movement in Baghdad and Early Abbasid Society*. London and New York: Routledge, 1998.

Hawting, G.R. *The First Dynasty of Islam: The Umayyad Caliphate, 661–750*. 2nd Edition (London: Routledge, 2000).

Herzig, Edmund and Sarah Stewart, eds. *The Age of the Seljuqs*. The Idea of Iran Series, vol. 4. London: Tauris, 2014.

Hourani, Albert. *A History of the Arab Peoples*. Cambridge Mass: Harvard University Press 2010 [1991].

Hillenbrand, Carole. *The Crusades: Islamic Perspectives*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1999.

- Hodgson, Marshall. *The Venture of Islam: Conscience and History in a World Civilization*. Chicago: University of Chicago Press, 1974.
- Hoyland, Robert G. *Arabia and the Arabs: From the Bronze Age to the Coming of Islam*. London and New York: Routledge, 2001.
- Humphreys, Steven R. *Islamic History: A Framework for Inquiry*. Princeton University Press, 1991.
- Irwin, Robert. *The Middle East in the Middle Ages: The Early Mamluk Sultanate, 1250–1382*. London: Croom Helm, 1986.
- Kennedy, Hugh. *The Prophet and the Age of the Caliphates: The Islamic Near East from the Sixth to the Eleventh Century*. London and New York: Routledge, 2016.
- Κονδύλη, Ελένη. *Αραβικός πολιτισμός*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2009.
- Kugle, Scott and Roxani Eleni Margariti. “Narrating Community: The Qissat Shakarwati Farmad and Accounts of Origin in Kerala and the Indian Ocean.” *Journal of the Economic and Social History of the Orient* 60 (2017), 337–380.
- Mottahedeh, Roy P. *Loyalty and Leadership in a Medieval Islamic Society*. London and New York: Tauris, 2001.
- Newby, Gordon D. *A History of the Jews of Arabia: From the Earliest Times to their Eclipse Under Islam*. Columbia, SC: University of South Carolina Press, 2009 [1988].
- Peacock, Andrew C.S, Sheila Canby et al., eds. *Court and Cosmos: The Great Age of the Seljuks*. New York: The Metropolitan Museum of Art, 2016.
- Rapoport, Yossef. “Women and Gender in Mamluk Society: An Overview.” *Mamluk Studies Review* 11.2 (2007): 1–47.
- Richards, DS. *The Chronicle of Ibn al-Athir for the Crusading Period from al-Kamil fi'l-Tarikh*. London: Routledge, 2017.
- Robinson, Chase. *Islamic Historiography*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- Rosenthal, Franz. *A History of Muslim Historiography*. Leiden: Brill, 1952.
- Rustow, Marina. “A Petition to a Woman at the Fatimid Court (413-414 A.H./1022-23 C.E.),” *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* 73 (2010): 1–27.
- Sanders, Paula. *Ritual, Politics and the City in Fatimid Cairo*. Albany: State University

of New York Press, 1994.

Schippmann, Klaus. *Ancient South Arabia from the Queen of Sheba to the Rise of Islam*. Princeton: Markus Wiener, 2001.

Sijpesteijn, Petra. *Shaping a Muslim State: The World of a Mid-Eighth Century Egyptian Official*. Oxford: Oxford University Press, 2013.

Smith, G.R. "Rasulids." In *The Encyclopaedia of Islam*, Online Edition.

Vallet, Eric. *L'Arabie marchande: État et commerce sous les sultans Rasulides du Yemen (626–858/1229–1454)*. Paris: Publications de la Sorbonne, 2010.

-----, "Yemeni Oceanic Policy at the end of the 13th Century," *Proceedings for the Seminar for Arabian Studies* 36 (2010), 289–296.

Walker, Paul. *Exploring an Islamic Empire: Fatimid History and its Sources*. London: Tauris, 2002.

al-tadbīr qabl al-‘amal...